

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

A polgár visszatér A polgári szerepek fogalmának értelmezései napjainkban

Polgárság – egy népszerű fogalom

Ez a T-Kit is csak az egyik bizonyítéka annak, hogy a polgárság fogalmának kissé rögzült értelmezése – a polgárok és az államuk közötti kapcsolat – az utóbbi időben a polgári szerepek értelmezésével bővült, és ez a tágabban értelmezett fogalom egyre inkább előtérbe kerül.

Jó példa erre, hogy az internetes kereső, a Google nem kevesebb, mint 9 280 egyezést talált, amikor rákerestünk a „European Citizenship” szóösszetételre! De ha csak annyit írtunk a keresőbe, hogy „citizenship”, a találatok száma meghaladta a 1 560 000-t (www.google.co.uk, 2002. március 10). Ezek a weboldalak mind közvetlen vagy közvetett következményei az eddig megrendezett konferenciáknak, nyomtatásban megjelent kiadványoknak, elhangzott beszédeknek, elvégzett kutatásoknak, kiadott könyveknek, megtartott vitáknak, és ez a jövőben is elképesztő intenzitással folytatódik majd.

Ha követjük ezeket a polgári szerepekről szóló vitákat, elolvassunk néhány kiadványt, ellátogatunk pár honlapra, elsőként valószínűleg az tűnik majd fel, mennyire másként használják és értelmezik a „polgárság” terminust. Rob Gilbert szerint a polgárság „általános, összetett és vitatott fogalom” (1996, 46. old.).

A polgári szerepek jelenkori meghatározásakor arra törekednek, hogy meghaladják azt az értelmezést, miszerint ez pusztán a nemzetállamhoz kötődő jogi státusz, azaz állampolgárság. A legújabb elképzelések szerint a polgári szerepek szorosan összefüggenek a „civil társadalom” fogalmával. Ezért gondoljuk úgy, hogy mielőtt bemutatnánk néhány napjainkban tárgyalt lényeges megközelítést, mindkét fogalom – (állam)polgár-állam és civil társadalom – esetében fel kell tárunk azokat a gyökereket, melyeket senki sem vitat.

A polgár napjainkban – több, mint egy státusz, amelyet az állam ad

„Kapsz útlevelet, szavazhatsz, és az állam védelme alatt állsz.”

A sokféle értelmezés közül egészen a közelmúltig ez volt az egyik: világos kapcsolat az (állam)polgárok és az állam között, amely egyértelműen meghatározta mindkettőjük jogait és kötelezettségeit.

Ezt az értelmezést az 1960-as évek végén és az 1970-es évek elején kezdték vitatni és megkérdőjelezni, melynek eredményeként számos irányzat alakult ki. A következő két definíció ezt a fejlődést illusztrálja. Megmutatja, hogy a polgárság fogalma kezd megnyílni, és olyan dimenziókhoz kapcsolódni, mint az érzelmek, erkölcsiség és a valahová tartozás érzése:

„A polgári lét egy erkölcsi szabályrendszer gyakorlati alkalmazása – egy olyan szabályrendszeré, amely másokra is tekintettel van – amely sokkal inkább az egyén fejlődésén és az önként vállalt együttműködésén, semmint az állami beavatkozás elnyomó kényszerítő erején alapul.”
(Hayek, 1967)

„A polgárság olyan státusz, amellyel egy közösség minden teljes jogú tagja rendelkezik. Az erre a státuszra vonatkozó jogokat és kötelezettségeket illetően mindenki egyenlő, aki birtokában van ennek a státusznak. Nincsenek általános elvek arra nézve, hogy mik ezek a jogok és kötelezettségek, de azok a társadalmak, ahol a polgári lét egy fejlődő intézmény, kialakítják az ideális polgárság-képüket... A polgárság megköveteli a közös civilizáció iránti hűséget, melynek alapja, hogy az egyén a közösség tagjának tekinti magát. Ez a hűség a jogokkal felruházott és a polgárjog által védett szabad emberek hűsége.”
(Marshall, 1973)

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári szerepek története

A polgári szerepek fogalmának értelmezései napjainkban

Lehetséges jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári szerepekre való felkészítéssel kap- csolatos jelenlegi megközelítések

A polgári szerepekre való felkészítéssel kap- csolatos nézeteink

A polgári szerepek- kel kapcsolatos forgatókönyvek – gyakorlati példák

Az 1990-es években a polgárság eszméit továbbfejlesztették, és bevezették a „multi-dimenzionális polgárság” fogalmát, ezzel közvetlen kapcsolatot hozva létre a polgárság és az identitás között. Így reagáltak az európai integráció, a globalizáció, a migráció fejleményeire és azok politikai, társadalmi, gazdasági, kulturális és ökológiai vetületeire. Az ebből az időszakból származó néhány definíció remélhetőleg segít elképzelést alkotni ezen fogalmak fejlődéséről:

„A polgári lét a közéleti párbeszédén keresztül zajló békés küzdelem.”
(Habermas, 1994)

„A polgárság nem pusztán jogok és kötelezettségek összessége. A polgárság identitás is, amely kimondja, hogy az egyén egy politikai közösség tagja.”
(Kymlicka és Norman, 1995)

„A polgárság összetett és többdimenziós fogalom. Jogi, kulturális, társadalmi és politikai elemekből áll, valamint meghatározott jogokat és kötelezettséget, az identitás érzését és társadalmi kötelekeket biztosít a polgárok számára.”
(Ichilov, 1998)

„A polgárság az egyén a társadalomban való aktív tagsága és részvétele, akinek jogai és köteleseégei vannak, és aki képes hatást gyakorolni a politikára. Így tehát a polgárságnak többnek kell lennie pusztán politikai és jogi státuszánál; ez egyben társadalmi szerep is.” (Cesar Birzea 2002 júniusában az Európai Bizottság és az Európa Tanács által szervezett 2. Pilot Course on European Citizenship rendezvényen)

A fenti idézetek felhasználásával végezzünk el egy „Hol állsz?” gyakorlatot!

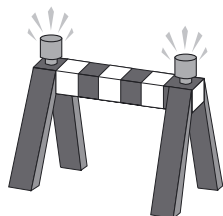
A csoportból valaki olvasson fel egy idézetet,

a többiek – attól függően, hogy egyetértenek az adott idézettel vagy sem – helyezkedjenek el a terem egyik vagy másik sarkában!

Kérjük meg a résztvevőket, hogy magyarázzák el, miért értenek, vagy miért nem értenek egyet az adott állítással! A csoport tagjai minden egyes magyarázat után megváltoztathatják helyüket,

ha az adott érvelés meggyőzte őket.

Végül beszéljük meg a csoporttal, ki hogyan érezte magát a gyakorlat során – de ne bonyolódjunk újabb vitába a témát illetően, bár ez könnyen megtörténhet!

A fent csokorba gyűjtött definíciók nem kizárólagosak, és a gyűjtemény sem teljes.

Szerepük mindössze annyi, hogy képet adjunk arról, hogy a polgárság mint fogalom mennyire széles körű és sokszínű értelmezésnek örvendett és örvend a mai napig, és hogyan változott és alakult a közelmúltban.

Emellett a fenti definíciók segítenek megfigyelni a polgárság különféle koncepciói és értelmezései közötti hasonlóságokat is.

Véleményed szerint mi a fontosabb (kérjük, rangsorold az alábbi állításokat 1-től 4-ig)?

- A jogi értelemben vett állampolgári jogok (pl. szavazati jog)
- Az az érzés, hogy valóban kapcsolódom azokhoz a közösségekhez, amelyekhez tartozom
- Hit a mások iránti tiszteletben
- Birtokában vagyok azoknak a gyakorlati készségeknek és képességeknek, amelyek segítségével aktív részese lehetek a közéletnek és/vagy a civil társadalomnak

Közös elemek

A polgárság valamennyi értelmezésének egyik közös eleme, hogy az egyén valamilyen közösséghez tartozik. Egy közösség számos különféle tényezőn keresztül definiálható, ilyen például a közös erkölcsi szabályrendszer, az azonos jogok és kötelezettségek rendszere, lojalitás a közös kultúrához, vagy az azonosság érzése.

Földrajzi értelemben a közösség rendszerint két fő szintből áll. Ezek közül az egyik a helyi közösség, ahol az egyén él, míg a másik az állam, amelyhez tartozik. E két szint nem kizárólagos, hanem az adott elképzelés és/vagy definíció függvénye, a hangsúly pedig eltolódhat egyik vagy másik irányba (Audigier, 2000, 17. old.).

Egy másik, sokak által osztott szempont szerint a polgárság csak nyilvános és demokratikus térben létezik, ahol a polgárok egyenlő jogokkal és kötelezettségekkel rendelkeznek. A polgárok élnek ezekkel a jogokkal, eleget tesznek a kötelezettségeiknek, tiszteletben tartják más polgárok jogait, és számítanak arra, hogy mások is eleget tesznek kötelezettségeiknek.

Fogalmak és összefüggéseik

A fenti közös és alapvető elemek mellett számos fogalmi különbség is létezik. E különbségeket gyakran a „polgárság” szót megelőző jelző segítségével azonosíthatjuk. Példa erre a „demokratikus polgárság”, amelyet az Európa Tanács szorgalmaz. A „demokratikus” jelző azt a hitet hangsúlyozza, hogy a polgárságnak demokratikus elveken és olyan értékeken kell alapulnia, mint például a pluralizmus, az emberi méltóság tisztelete és a jogállamiság.

A fent említett elemek mellett, amelyek segítséget nyújtanak a polgárság különféle koncepcióinak összehasonlításában, elemzésében, rendszerezésében és megkülönböztetésében, számos olyan alkotóelem is létezik, amelyek mindaddig tetszőlegesnek tűnnek, amíg abba a sajátos összefüggésbe nem helyezzük őket, melynek okán az adott polgárság-modellt kidolgozták, és amelyben alkalmazzák azt. Az „európai” jelzőt használhatjuk a terület jelölésére, de utalhatunk vele egy bizonyos identitásra, a hovatartozás érzésére és a kulturális jogok összességére is. Pontos jelentése csak az adott összefüggés fényében értelmezhető, így jelenthet politikai célkitűzést, intézményi kereteket és/vagy egy gondolat történelmi alakulását is.

Civil társadalom – miről is van szó?

Amint arra fentebb rámutattunk, a polgárság értelmezése a polgár-állam kapcsolatból – pusztán jogi értelemben – olyan, több dimenziós is felölelő elképzeléssé vált, amely magában foglalja a polgárok és az állam, a polgárok és a közösségük, valamint maguk a polgárok egymás közti kapcsolatait. Napjainkban a „polgárság” jóval több jogi konstrukciónál. Többek között vonatkozik az egyén személyes hovatartozásának érzésére, arra hogy olyan közösséghez tartozik, amelyet ő maga közvetlenül alakíthat, és amelyre befolyást gyakorolhat. A civil társadalom az a terep, ahol ezt megteheti, vagy meg kellene tudni tennie.

Számos kísérlet történt már a „civil társadalom” definiálására. A kifejezést mindenki használja, de nem értelmezi egyformán. Bár ez a terminus már régóta létezik, jelenlegi népszerűsége az elmúlt húsz évnek köszönhető. Ez alatt a húsz év alatt láthattuk és tapasztalhattuk azt, amit Forbrig (2000) a „civil társadalom” kifejezés és koncepció Európában mindenütt zajló „rendkívüli reneszánszának” nevez.

A civil társadalom kifejezést a skót felvilágosodás filozófusai, Adam Smith és David Hume vetették fel először. Eredeti jelentése szerint a társadalom egészének leírására szolgált, és nem feltétlenül jelentett egyben demokráciát is (Wimberley, 1999, 1. old.).

Egy későbbi értelmezés a civil társadalmat az államon kívüli társadalmi struktúrákra szűkítette, azaz a civil társadalom jelentését a társadalom mínusz államra egyszerűsítette.

Egy harmadik, napjaink talán legelterjedtebb elképzelése szerint a civil társadalom a nem-kormányzati, azaz civil szervezetek és egyesületek – különösen az önkéntes jellegűek – szférája. Ezért tehát igen közel áll az úgynevezett harmadik szektorhoz.

A legtöbb jelenkori definíció és vita a harmadik szempontra utalva azt a kérdést próbálja megválaszolni, hogy a vallás, a gazdaság és/vagy a család a civil társadalom részének tekintendő-e vagy sem (Bahmueller, 2000, 1. old.).

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

**Emberi Jogok Európai
Egyezménye
(lapozz a 28. oldalra)**

A civil társadalom egyik legszélesebb körben elfogadott szociológiai meghatározása a következő:
„A civil társadalom olyan önszerveződő közbenső csoportok sokaságaként vagy rendszereként határozható meg, amelyek:

- (1) viszonylag függetlenek mind a közhatóságoktól, mind a termelés és az újratermelés magán egységeitől, azaz a vállalatoktól és a családoktól;
- (2) érdekeik vagy kedvteléseik védelme, szorgalmazása érdekében képesek a megfontolásra és a közös cselekvésre;
- (3) nem céljuk az állam képviselői vagy a magán gyártók (újratermelők) helyébe lépni vagy felelősséget vállalni a politikai irányításért; és
- (4) elfogadják, hogy „civil” módon, azaz a kölcsönös tisztelet előre meghatározott szabályai szerint cselekedjenek.”
(Schmitter, 1997, 240. old.)

Függetlenül a definíció pontos megfogalmazásától – amelyre akár beszélgetést is alapozhatunk – az ilyen jellegű viták többsége ugyanabból az alapfeltevésből táplálkozik: a társadalom fejlődik. A nemzetállam fogalma, amely egykor hermetikusan zárt rendszer volt, mára átjárhatóvá vált. Hogy mi lesz majd belőle, ma még nem tudhatjuk, de az biztos, hogy valami egész más (Lauritzen, 1998).

	Mit gondolsz a civil társadalomban betöltött saját szerepedről? Az itt olvasható meghatározások melyike írja ezt le a leginkább?	

Az EU és az Európa Tanács elképzelése a polgári szerepekről

Ez a T-Kit nem tud – és nem is kíván – mindent elmondani, amit az Európai Unió és az Európa Tanács az európai polgári szerepekkel kapcsolatos témakörökben eddig tett. Épp csak az ebben az összefüggésben érdekes néhány szempont bemutatására vállalkozhatunk.

Ezen szempontok egyike, hogy sem az Európa Tanács, sem az Unió alapdokumentumai nem tartalmazzák a „polgárság” és „polgár” szavakat. Napjainkban mindkét intézmény komoly hangsúlyt fektet a polgárság koncepciójára, nevezük azt akár európainak, akár demokratikusnak, vagy mindkettőnek.

Ennek a fejezetnek az elején azt mutattuk be, hogy nem pusztán ez a két intézmény törekszik arra, hogy „a polgár visszatérjen”. Éppen ellenkezőleg, ez egy minden irányból jelentkező nyomás. Vajon azért, mert – ahogy sokan állítják – demokráciáink veszélyben vannak, és kénytelenek vagyunk szembenézni a szavazásokon, a választásokon és tulajdonképpen a társadalomban hagyományos kötelezettségvállalási formák terén tapasztalható csökkenő részvétellel? Vagy azért-e, mert ha fenn szeretnénk tartani a társadalmi kohéziót, akkor az aktív polgároknak és a civil társadalomnak kell a jóléti állam helyébe lépnie? Vagy ez is csak egy újabb, gondolkodást hátráltató divatos frázis, amivel a civil szervezetek kellően lefoglalják magukat?

E kiadvány kereteit alaposan meghaladná kimerítő válaszokat találni ezekre a kérdésekre. Ezek a témák épp oly sokfélék, mint T-Kitünk olvasótáborá. Hisszük, hogy a „polgárság” fogalma több, mint a politikai kiábrándultságra adott lelkes válasz. Vagy François Audigier professzor szavai-
val élve: „A polgár visszatérését, valamint egy kezdeményező, elérhető és felelősségteljes polgárság iránti szükségszerű igényünket nem tekinthetjük az állam és a demokratikus politikai intézményi válság nagyszerű következményének.” (Audigier, 2000, 14. old.)

A két európai intézmény közötti egyik érdekes különbség, hogy az Európai Unió polgárság egyértelműen meghatározott és szigorú feltételekhez kötött: csak az lehet az Európai Unió polgára, aki az EU egyik tagállamának állampolgára. A másik, hogy az **Emberi Jogok Európai Egyezménye** nemzetiségétől függetlenül minden embert véd, aki az egyezmény által határolt területen tartózkodik. Ennek ellenére az EU politikusait gyakran hallhatjuk az „európai polgárságról” egyszerűen mint az Európai Unióban élő személyek jogi értelemben vett polgárságáról beszélni. Itt érdemes kiemelnünk, hogy az európai polgárság – legalábbis e T-Kit összefüggésében – ennél a korlátok közé szorított és kizáró jellegű értelmezésnél átfogóbb jelentéssel bír.

Egy újabb különbséget figyelhetünk meg e két intézmény programjainak szemléletében, ami az ifjúsági szektort illeti. A válaszok a kérdésre, miszerint „Európát létrehoztuk ugyan, de hogyan hozunk létre európaiakat?”, igencsak különböznek egymástól. Mindkét intézmény egyetért a világi bölcsességgel, hogy embernek születünk, de a nevelés tesz bennünket polgárrá. Viszont míg az Európai Unió a személyes interkulturális élmények, az önkéntes szolgálat és a fiatalokkal való közvetlen párbeszéd segítségével kívánja „Európát közelebb hozni a polgáraihoz” (European Commission, 2001, 17. old.), addig az Európa Tanács sokkal inkább a csoportos interkulturális élményekre, a védett tanulási környezetekben zajló interkulturális tanulásra, a multiplikátorokkal való közös munkára és a hólabda-effektus megteremtésére támaszkodik.

Különbségeik és megközelítésbeli sokféleségük ellenére mindkét intézmény osztja azt az alapvető nézetet – legalábbis az ifjúsági munkában kifejtett tevékenységük terén -, hogy az európai identitás csak egy közös értékrend alapján határozható meg, és ez az elképzelés sokkal inkább konszenzus, semmint kikényszerítés útján valósítható meg. E meggyőződést az Európa Tanács állásfoglalásai, az ifjúsági szervezetek célkitűzései, és újabban az olyan európai uniós dokumentumok is tükrözik, mint az Európai Bizottság Fehér Könyve az ifjúságról, amely Európát a „demokratikus értékek bajnokának” tekinti (European Commission, 2001, 52. old.). Ezért magától értetődő, hogy a két fő európai intézmény közös meggyőződése okán partnerséget kezdeményezett, hogy tapasztalataik megosztásával és erejük egyesítésével előmozdíthassák az európai polgárság eszméjének ügyét. Ez az együttműködés minden munkaterületre jótékony hatást fejtene ki, jelenleg azonban csak az ifjúsági szektorra terjed ki.

? i Mikor hallottad az EU-t vagy az Európai Tanácsot
legutóbb az európai polgárságról nyilatkozni?
Mi állt az európai polgárságról szóló üzenetük hátterében? ? i

Napjaink fejleményei

A társadalom kétségtelenül változik. E változásokat számos tényező befolyásolja, melyeket gyakran a **posztmodernitással** hoznak összefüggésbe. A posztmodernitás egy sor különféle folyamatban és tendenciában jelentkezik, melyek a következők:

- Az információs és kommunikációs technológia információs forradalmat eredményezett;
- Alapvető változások tapasztalhatók a tudás megteremtésében és felhasználásában;
- Változóban van az identitás, amely egyre kevesebb hangsúlyt helyez a közös érdekekre és értékekre;
- Változik a politika jellege, és annak módja, ahogyan a polgárok részt vesznek a politikai folyamatokban.

A fent említett folyamatok mindegyike jelentős hatást gyakorol a polgárságra, tehát az ilyen témájú nevelésre és képzésre is. Bár e változások létét senki sem vitatja, a lehetséges következményekről igen csak megoszlanak a vélemények.

? i Mit gondolsz, hogyan hatnak majd ezek a fejlemények
a polgári szerepekre és magatartásokra? ? i

Vannak, akik szerint a polgárság lényege az identitás kell, hogy legyen ma és a jövőben egyaránt, az identitás fogalmát azonban le kell választani a nemzetállamról, és azt más földrajzi szintekre kell kiterjeszteni a lokálistól egészen a globálisig (Gilbert, 1992, 58. old.).

*Posztmodernitás
(lapozz a 27. oldalra)*

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

Mások úgy gondolják, hogy a posztmodern társadalomban a polgárság „hagyományos” fogalma eltűnően van. Azt vallják, hogy új alapokra van szükség, amelyeken egy más típusú polgárság alakítható ki (Gilbert, 1992, 59. old.).

Egy harmadik elmélet, amely igen borúlátóan értékeli a posztmodern társadalmi tendenciákat, úgy érvel, hogy bizonyos „posztmodern fejlemények már maguk is új lehetőségeket kínálnak a polgárság számára” (Gilbert, 1992, 60. old.).

Az első szempontot – azaz, hogy a polgárság lényege az identitás a lokális szinttől egészen a globálisig – viszonylag hosszú ideig tartó, az európai szintről folyó vita követte. Nem csak az intézmények érveltek az egyéb elemekkel kiegészülő, az európai szintet felölelő európai polgárság mellett. A civil szervezetek állítják, hogy „ha folytatni kívánjuk az európai integrációt, az átgondolt európai polgárság koncepciója alapkövetelmény” (European Youth Forum, 2001, 1. old.).

Bár sokan egyetértenek abban, hogy az identitás fogalmát le kellene választani a nemzetállamról, és ki kellene terjeszteni, egyre többen érvelnek a csak földrajzi régiók helyett egy alapvető viszonyítási pontként működő közös értékrend mellett. Mindenki, aki egyetért ezekkel az értékekkel, európai polgár, „legyen akár Moszkvában vagy Kairóban, Athénban vagy Castrop Rauxelben.” (Lauritzen, 1998, 5. old.).

A polgárság fogalmának értelmezéseiből kifolyólag különféle elméletek születtek annak jövőbeli változásairól is:

- A nemzetállam eszméje a múlté?
- A polgárok egy nemzetállam említése helyett egy értékközösségre utalnak majd?
- Van-e egyáltalán jövője a polgárságnak?

A következő fejezetben az ezekre a kérdésekre adott lehetséges válaszokat mutatjuk be. Itt újra szeretnénk felhívni a figyelmet arra, hogy nem törekedtünk sem a teljességre, sem a kizárólagosságra, sokkal inkább példákkal szeretnénk illusztrálni a vélemények és elméletek sokféleségét.

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

Európa és a polgári
szerepek története

A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban

Lehetséges
jövőképek

Fogalmi kereteink

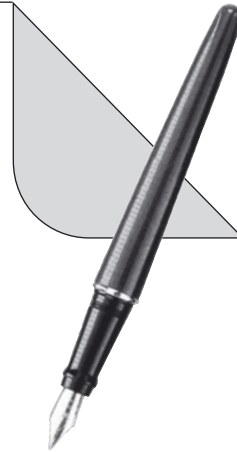
A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések

A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink

A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák

A posztmodern társadalom

A Dr. Grenz, „A Primer on Postmodernism” című könyvéből itt álló idézet segít megérteni, mi a posztmodern társadalom: „A **posztmodernizmus** a mai társadalomban egyre dominánsabb szellemi hangulatot és kulturális kifejezőmódokat jelöli. E kifejezőmódok azokat az eszméket, alapelveket és értékeket kérdőjelezik meg, amelyek a modern gondolkodásmód alapját képezik. A **posztmodernitás** viszont azt a kort jelenti, amelyben élünk, azt az időt, amelyben a posztmodern szemlélet egyre nagyobb mértékben alakítja társadalmunkat. A **posztmodern** mint melléknév a gondolkodásmódra és annak alkotásaira, termékeire utal, és a kulturális kifejezőmód számos hagyományos eszközében tükröződik. Így tehát létezik **posztmodern** építészet, művészet és színház. A **posztmodernitás** viszont az a kor, amelyben a **posztmodern** eszmék, attitűdök és értékek a meghatározók – és amelyben a kultúrát a **posztmodernizmus** hangulata formálja. Ez a posztmodern társadalom kora.”

Posztmodernizmus – a www.counterbalance.org honlap szövegén alapuló meghatározás

A posztmodernizmus olyan szó, amelyet többek között az irodalomra, a művészetre, a filozófiára, az építészetre, valamint a kulturális és irodalomkritikában használunk. A posztmodernizmus főként a valóság magyarázatára irányuló tudományos vagy objektív törekvések feltételezett bizonyosságára adott válaszlépés. A posztmodernizmus lényegében igen szkeptikusan viszonyul ahhoz a magyarázathoz, amely minden csoportra, kultúrára, hagyományra vagy rasszra érvényesnek tekinti magát ahelyett, hogy az egyes ember relatív igazságára helyezné a hangsúlyt. A posztmodern szemléletben az értelmezés játszik központi szerepet; a valóság csak azon keresztül jelenik meg, hogy az egyén maga hogyan értelmezi az őt körülvevő világot. A posztmodernizmus az elvont elvek helyett a konkrét tapasztalatokra támaszkodik, hite szerint ugyanakkor az egyén tapasztalatának eredménye szükségszerűen esendő és relatív, így tehát nem biztos és egyetemleges.

A posztmodernizmus azért «poszt», mert tagadja bármilyen alapelv létezését, nem osztozik abban az optimista elképzelésben, hogy létezik egy tudományos, filozófiai vagy vallási értelemben vett igazság, amely mindenkinek mindenre magyarázattal szolgál – mely optimizmus az úgynevezett «modern» gondolkodás sajátja. A posztmodern álláspont paradoxonja, hogy mivel minden elvre szkeptizmussal tekint, így saját elvei is vitathatók. Önmagának mond ellent azt állítva, hogy nincsenek egyetemleges igazságok – kivéve persze a posztmodernizmus univerzális igazságát.

Egy fontos dolog, amit érdemes szem előtt tartanunk, hogy a posztmodernizmus egyik meghatározó jellemzője, hogy számos irányzata ismert, és rengeteg elméletet ölel fel. Sokan úgy vélik, nem lehetséges, vagy legalábbis nem érdemes megelégedni a posztmodernizmus egyetlen definíciójával, ennek ellenére természetesen van néhány kulcseleme. Ezek egyike a sokféleség. A multikulturális elmélet java része fellelhető a posztmodernizmusban, és úgy tűnik, számos területen a sokak hangja meghatározóbb a kiválasztott kevesek hangjánál. A posztmodern írók látszólag gyakran a modernizmus ellenében határozzák meg magukat; azaz nem tartják magukat magányosan dolgozó, alapműveket alkotó lángelméknek, nem céljuk elválasztani egymástól a magas kultúrát és a populárisat, nem hisznek abban, hogy létezik egy nagyszerű egyetemleges igazság, amire mindannyian szeretnének rátalálni – talán éppen ezért nem létezik egyetlen univerzális igazság arról sem, hogy mi a posztmodernizmus -, és ezért az univerzumnak magának sincs egy meghatározott változata sem.

Az a tendencia azonban problémás, ami mindent az elemeire bont és relativizál, ami tagadja a közös értékek vagy a morális emberi felelősség értelmét – azaz nem létezik helyes és helytelen -, és ami szerint minden a szociális és kulturális kontextuson múlik. Így viszont nehéz lenne elítélni a múlt század atrocitásait vagy napjaink terroristatámadásait. Milyen is akkor a poszt-posztmodernizmus?

T-Kit
az európai polgári
szerepekről

**Európa és a polgári
szerepek története**

**A polgári szerepek
fogalmának
értelmezései
napjainkban**

**Lehetséges
jövőképek**

Fogalmi kereteink

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos jelenlegi
megközelítések**

**A polgári
szerepekre való
felkészítéssel kap-
csolatos nézeteink**

**A polgári szerepek-
kel kapcsolatos
forgatókönyvek –
gyakorlati példák**

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye számos alapvető jogot és szabadságot határoz meg. Ezek közé tartozik a élethez való jog, a kínzás tilalma, a rabszolgaság és a kényszermunka tilalma, a szabadsághoz és a biztonsághoz való jog, a tisztességes eljáráshoz való jog, a bűncselekmények és büntetések törvényességének és arányosságának elvei, a magánélet és a családi élet tiszteletben tartása, a gondolat-, lelkiismereti és vallásszabadság, a szólásszabadság, a gyülekezési és egyesülési szabadság, a házasságkötéshez való jog, az egészségvédelemhez való jog, a megkülönböztetés tilalma. Az Egyezmény további okiratai még több jogot ismernek el. Az Egyezményt aláíró felek vállalják, hogy a fennhatóságuk alá tartozók számára biztosítják ezeket a jogokat és szabadságokat.

Az Egyezmény nemzetközi végrehajtási mechanizmust is létrehozott. A felek által vállalt kötelezettségek nyomonkövetése érdekében Strasbourgban létrehozták az Emberi Jogok Európai Bíróságát. A bíróság egyéni és az államok közötti beadványokkal foglalkozik. Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának kérésére a Bíróság tanácsadói véleményeket is kiadhat az Egyezmény és protokolljainak értelmezéséről.

